

Realizace vzdělávacího programu z oblasti multi- kulturní výchovy v předškolním vzdělávání

Marie Frydrychová

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marie FRYDRYCHOVÁ**

Osobní číslo: **H10048**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Realizace vzdělávacího programu z oblasti
multikulturní výchovy v předškolním vzdělávání**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti multikulturní výchovy.

Příprava a tvorba vzdělávacího programu pro děti mateřské školy.

Realizace vzdělávacího programu.

Hodnocení vzdělávacího programu.

Prezentace výsledků vzdělávacího programu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CÍLKOVÁ, Eva a Petra BOREŠOVÁ. Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-238-6.

ČERMÁKOVÁ, Jarmila. Ty + já = kamarádi: hry, básničky, pohádky a teorie podporující multikulturní výchovu. Praha: ISV nakladatelství, 2000. ISBN 80-85866-76-5.

GULOVÁ, Lenka a Ema ŠTĚPAŘOVÁ. Multikulturní výchova v teorii a praxi. Brno: MSD, spol. s r.o., 2004. ISBN 80-86633-14-4.

PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana; ed. Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 6. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 28.4.2013

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce je zaměřena na multikulturní výchovu v předškolním vzdělávání prostřednictvím vzdělávacího programu. Teoretická část pojednává o multikulturní výchově obecně, o cílech, obsahu, kompetencích a metodách multikulturní výchovy. Dále se věnuji multikulturní výchově v předškolním vzdělávání. Klíčovým bodem práce je praktická část, která se zabývá vzdělávacím programem a vytvořením vzdělávacího programu „Obletíme skoro celý svět“. Tento program je určený dětem předškolního věku, kde se prostřednictvím praktických činností a her seznamují s odlišnými kulturami a národy a učí se vzájemné toleranci a spolupráci mezi sebou.

Klíčová slova:

multikulturní výchova, předškolní vzdělávání, spolupráce, vzdělávací program

ABSTRACT

The work is focused on multicultural education in preschool education through the educational program. The theoretical part focuses on multicultural education in general, the objectives, contents, methods and competencies of multicultural education. Then I write multicultural education in preschool education. The key point of this work is the practical part, which deals with the curriculum and creating educational program "Obletíme skoro celý svět". This program is designed for children of preschool age, which means of practical activities and games acquainted with different cultures and peoples and learns mutual cooperation among themselves.

Keywords:

multicultural education, preschool education, cooperation, educational program

„Výchova vede k dospělosti: vede ke svobodě a odpovědnosti, ke schopnosti orientovat se v bohatství různých možných pohledů na svět.“ Zdeněk Kratochvíl

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Elišce Suchánkové, Ph. D. za vedení bakalářské práce, za poskytnuté cenné rady, podněty a připomínky.

Dále děkuji paní ředitelce mateřské školy za umožnění realizace vzdělávacího programu souvisejícího s touto prací.

Marie Frydrychová

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně dne 28. dubna 2013

.....

Marie Frydrychová

OBSAH

ÚVOD	2
I TEORETICKÁ ČÁST	3
1 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	4
1.1 VĚDECKÝ ZÁKLAD MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	4
1.2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA VS. INTERKULTURNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	5
2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	7
2.1 CÍLE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	7
2.2 MULTIKULTURNÍ KOMPETENCE	7
2.3 OBSAH MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	10
2.4 METODY MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	11
2.5 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	12
3 VYBRANÉ ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVOU	13
3.1 ADRA.....	13
3.2 MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA	14
3.3 UNICEF.....	15
II PRAKTICKÁ ČÁST	16
4 VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	17
4.1 HLAVNÍ CÍLE VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU „OBLETÍME SKORO CELÝ SVĚT“	18
4.2 POPIS, REALIZACE A VYHODNOCENÍ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU „OBLETÍME SKORO CELÝ SVĚT“	18
4.2.1 EVROPA.....	29
4.2.2 EVROPA/ASIE	34
4.2.3 ASIE	37
4.2.4 AFRIKA	46
4.2.5 SEVERNÍ AMERIKA	50
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	63
SEZNAM TABULEK	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Protože multikulturní společnost není v dnešní době již nic výjimečného, měly by se děti na život v multikulturní společnosti připravovat co nejdříve. Nejlépe již v mateřské škole, protože již tady se mohou setkat s dětmi jiné národnosti. V rodině tato příprava mnohdy chybí, rodiče se k této aktuální otázce nestaví příliš lichotivě a pozitivně, mnohdy své děti pouze varují před odlišnými lidmi, a proto musí tuto úlohu převzít mateřská škola, která prostřednictvím multikulturní výchovy může předávat dětem informace o soužití s lidmi jiné národnosti a kultury.

Proto jsem si jako téma své bakalářské práce vybrala realizaci multikulturní výchovy v předškolním vzdělávání prostřednictvím vzdělávacího programu. Protože základy pro život v multikulturní společnosti by měly být dětem předávány již v předškolních zařízeních. Ačkoliv je multikulturní výchova obsažena v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, učitelky mateřských škol mnohdy neví, kde brát nápady a náměty k multikulturní výchově a jakým způsobem zpracovávat vzdělávací nabídku. V rámci své práce jsem se proto snažila rozpracovat jeden cíl multikulturní výchovy a to poznávání jiných národů.

V teoretické části se věnuji multikulturní výchově obecně, jejich cílům, kompetencím, obsahu a metodám používaných v multikulturní výchově. A dále pak multikulturní výchovou v rámci Rámcového vzdělávacího programu a některými organizacemi, které uskutečňují multikulturní výchovu. V praktické části se věnuji vzdělávacímu programu a především vytvořením vzdělávacího programu „Obletíme skoro celý svět“ určenému pro předškolní vzdělávání, který je psán formou vzdělávací nabídky. Některé části programu jsem zrealizovala v prostředí mateřské školy a následně vyhodnotila. Práce obsahuje také hodnocení ředitelky mateřské školy, ve které jsem program realizovala.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Multikulturní výchova je v dnešní době skloňována ve všech směrech a oborech, hlavně ve společenských vědách. Uvádím zde několik definic od různých autorů.

Multikulturní výchova (interkulturní) výchova je „*edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních, v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje, i značné finanční prostředky, ale její skutečný efekt není spolehlivě prokázán.*“ (Průcha, 2011, s. 15)

Multikulturní výchova „*vyjadřuje snahy prostřednictvím vzdělávacích programů vytvářet způsobilost lidí chápat a respektovat jiné kultury než svou vlastní.*“ (Pedagogický slovník, Praha 1998, in Buryánek, 2002, s. 13)

Walterová a kol. (2003, s. 129) uvádí definici multikulturní výchovy takto: „*je v zahraničí často využívaný termín. Je to jednak interdisciplinární oblast teorie a výzkumu, jednak soubor praktických aktivit. Usiluje o to vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové předsudky. Má značný praktický význam vzhledem k vytváření postoju vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, kultur, ras apod.*“

Se všemi uvedenými definicemi souhlasím, a proto se v praktické části zaměřuji na vzdělávací program, kterým chci dětem předškolního věku předávat informace o jiných národech a jejich kultuře. Usiluji o to, aby děti jiné kultury a národy respektovaly a tolerovaly a aby byl eliminován vznik rasových předsudků.

1.1 Vědecký základ multikulturní výchovy

Multikulturní výchova musí být založena na vědeckých teoriích a objevech vědeckého zkoumání, které tvoří jakousi základnu pro praktické činnosti a náměty. Relevantní teorie, ze kterých vychází multikulturní výchova, jsou čerpány z těchto disciplín, které uvádí Gulová, Štěpařová (2004):

- **Etnologie** – poskytuje teoretické poznatky o etnických skupinách, etnickém vědomí, aj.

- **Kulturní antropologie** – která nám objasňuje jak chápat rozdílnost mezi kulturami, procesy adaptace ve styku rasových a jiných skupin, aj.
- **Sociologie** – přináší poznatky o etnickém profilu společnosti, o kulturních charakteristikách jednotlivých národů, postavení národnostních menšin aj.
- **Etnolingvistika** – zabývá se vztahy mezi jazykem a etnickou identitou národnostních a jiných menšin, respektováním jazykových práv menšin ve školách, aj.
- **Historická věda** – dokládá, jak historicky vznikalo a vyvíjelo se národní vědomí, vztahy etnických a náboženských skupin uvnitř jednoho státu
- **Interkulturní psychologie** – tato disciplína se používá v momentech, kdy se setkávají příslušníci různých kulturních společenství, odlišných národů a etnik, rasových náboženských a jazykových skupin

1.2 Multikulturní výchova vs. interkulturní vzdělávání

Terminologická jednotnost autorů zabývajících se multikulturní výchovou neexistuje. Volně se zaměřují pojmy multikulturní/interkulturní výchova a multikulturní/interkulturní vzdělávání - mají podobné obsahy, metody a procesy. Dostávají někdy nálepkou globální výchovy.

Kořátková (2008, s. 160) tyto dva pojmy rozlišuje takto:

„Multikulturní výchova vychází především ze zprostředkování faktů o jiné kultuře. Vzdělávání se zaměřuje na poskytování informací o nich.“

„Interkulturní výchova vychází z prožitkového a komplexnějšího procesu, který je spojován společnými znaky a vzájemným obohacováním.“

Tyto dva pojmy mají společné: poznávání jiných kultur, vnímání odlišnosti mezi kulturami a snahu poznat a dozvědět se o jiných kulturách co nejvíce informací a hledat, jak tyto jiné kultury začlenit mezi sebe, jak jim porozumět nebo se s nimi vyrovnat.

„Interkulturní vzdělávání se zabývá různými cíli problematikou setkávání různých kultur.“
(Šišková, 2008, s. 186)

Buryánek (2002) trvá na označení interkulturní vzdělávání z těchto důvodů:

- globální výchova zdůrazňuje ekologické aspekty
- termín výchova zdůrazňuje formování postojů a pěstování hodnot. Vzdělávání je pojem komplexnější
- multikulturní znamená pouze existenci několika kultur vedle sebe, ale nezahrnuje vzájemné styky, kulturní výměny,...

Tyto pojmy jsou víceméně zaměnitelné a považuji je tedy v bakalářské práci za synonyma. Podle uvedených výkladů pojmů, uvádím ve své práci označení multikulturní výchova, protože v aplikační části nedochází k seznamování a obohacování jiných kultur „face to face“ ale pouze dětem zprostředkovávám informace o jiných národech žijících na naší planetě.

2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Mateřská škola je první výchovně-vzdělávací institucí, kterou dítě navštěvuje. Je tedy důležité, co dítěti mateřská škola předává, co se naučí a jaký má na dítě vliv. Předškolní vzdělávání je prvním stupněm pro formování osobnosti dítěte. Doplňuje rodinnou výchovu o specifické podněty, rozvíjí je a obohacuje. Děti zde získávají především sociální zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro vzdělávání. Proto by se měla multikulturní výchova zařazovat již v předškolním vzdělávání.

2.1 Cíle multikulturní výchovy

Za nejobecnější cíl multikulturní výchovy můžeme považovat „*podporu a upevňování vzájemných vztahů mezi sociokulturními skupinami, především mezi majoritou a minoritami.*“ (Hladík, 2006, s. 26)

Švingalová (2007, s. 41) mezi cíle multikulturní výchovy zahrnuje:

- *rozvoj porozumění žáků sobě samým a hodnotám své kultury*
- *podpora jejich inteligence v širším multikulturním prostředí při zachování vlastní kulturní identity spolu s respektováním základních lidských a občanských práv a mravních hodnot*
- *vést žáky k tomu, aby si osvojovali tzv. interkulturní kompetence, tedy takové znalosti a postoje, které by v nich vypěstovaly chápání kulturních specifičností příslušníků jiných etnických, náboženských a rasových skupin a tolerantní postoje k těmto odlišnostem.*

2.2 Multikulturní kompetence

V RVP PV, 2004 jsou formulovány klíčové kompetence, které by měly být u dítěte rozvíjeny při každém pobytu v mateřské škole, tedy i při multikulturní výchově, aby získávalo předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze uplatnit ve společnosti. Jedná se o tyto kompetence:

- *kompetence k učení*
- *kompetence k řešení problémů*

- *kompetence komunikativní*
- *kompetence sociální a personální*
- *kompetence činnostní a občanské*

Osvojení těchto kompetencí by mělo vést nejen k rozvoji znalostí a schopností, ale také ke správnému formování názorů, postojů a chápání lidských hodnot u dětí. Jako interkulturní kompetence bychom mohly označit nejen souhrn znalostí, dovedností a schopností, které se dají získat a naučit, ale také prohloubení určitých osobnostních rysů (sebereflexe, empatie, kulturní citlivost, tolerance odlišností apod.). V tomto smyslu nemám na mysli získávání těchto kompetencí, ale rozvoj stávajících. Multikulturní výchova se orientuje k pochopení jiné kultury a jejích hodnot, k získávání znalostí o různých etnických skupinách, respektování a toleranci odlišností, k solidaritě a k chápání rovnocennosti všech kultur.

„Multikulturní kompetence zahrnují různé vědomosti, schopnosti, vlastnosti, dovednosti a promítají se jak do prožívání, tak i chování a jednání lidí/žáků/děti. Tyto multikulturní kompetence získávají v procesu multikulturní výchovy.“ (Hladík, 2006, s. 31)

V multikulturní výchově hovoříme o kognitivních, afektivních a behaviorálních kompetencích. Jednotlivé kompetence nelze procvičovat odděleně, protože se navzájem ovlivňují. Jako kognitivní kompetence označujeme znalosti, schopnosti a dovednosti, poznatky a zkušenosti nejen o cizí kultuře. Afektivní kompetence souvisí s prožíváním určité situace a behaviorální jsou nejlépe pozorovatelné na venek a jdou nejlépe ovlivnit. Patří zde komunikace, řešení konfliktů apod.

Tab. 1 - Morgensternová (2009, s. 13 - 14) uvádí tyto kompetence

Kognitivní kompetence	
Reálný pohled na sebe sama	Posilování reflexe Sebepojetí
Kulturní identita	Uvědomit si vlastní „kulturní závaží“ - kulturní já Uvědomit si vlastní kulturní hodnoty, normy a tradice a jejich význam pro osobnost
Poznatky o cizí kultuře	Získat poznatky o cizí kultuře Přiblížit se způsobu myšlení v cizí kultuře Správně analyzovat chování příslušníka cizí kultury Uvědomit si rozdíly mezi vlastní a cizí kulturou
Předcházení odsudkům, stereotypům, tolerování odlišnosti	Naučit se být „kulturně“ otevřený a tolerantní Posílit pozitivní postoj vůči cizím kulturám
Afektivní kompetence	
Interkulturní senzitivita a adaptabilita	Citlivost vůči cizí kultuře a schopnost adaptability
Empatie	Vcítit se do cizích mentalit, jejich specifik a lépe interpretovat cizí vzorce chování
Interpersonální vztahy a jejich prožívání	Správně interpretovat emoce v dané kultuře Uvědomit si interpersonální distanci a blízkost v dané kultuře či jiná specifika
Behaviorální kompetence	
Umění interkulturní komunikace	Schopnost komunikovat bez komunikačních šumů a nedorozumění Umění naslouchat Uvědomění si a respektování formálních pravidel v cizích kulturách Práce s neverbální komunikací (význam artefaktů) Pochopení specifčnosti humoru či ironie
Řešení interkulturních konfliktů/problémů	Vnímat a správně interpretovat konfliktní situace Naučit se strategii řešení konfliktů
Schopnost kooperace a práce v interkulturním týmu	Respektovat ostatní Pochopit svoji roli v týmu Přispívat k rozvoji týmu a facilitovat jej

Děti předškolního věku nejsou schopny dosáhnout všech těchto kompetencí, ale jsou schopny dosáhnout nejnižší úrovně některých z uvedených kompetencí. Já jsem se v programu zaměřila na aktivity, které rozvíjí tyto klíčové kompetence:

Kognitivní

- má reálný pohled na sebe sama
- uvědomuje si vlastní kulturní já, kulturní hodnoty, normy a tradice a jejich význam pro osobnost
- uvědomuje si existenci jiných kultur a národů, rozdíly mezi vlastní a cizí kulturou
- dovede být otevřený a tolerantní vůči ostatním lidem a jiným kulturám

Afektivní

- je citlivé a empatické vůči cizí kultuře a je schopno chápat že jsou lidé různí
- je schopno se vcítit do cizích mentalit, jejich specifik a dobře interpretovat cizí vzorce chování

Behaviorální

- dokáže naslouchat ostatním lidem
- spolupracuje ve skupině a přispívá k její aktivizaci
- chápe svou roli v týmu a kolektivu
- uvědomuje si a respektuje pravidla a zvyky v cizích kulturách

2.3 Obsah multikulturní výchovy

Multikulturní výchova v České republice se soustřeďuje spíše na téma Romů. Začleňování romského žáka do školního prostředí, jak pomoci romským rodinám při socializaci, metody výchovy a vzdělávání ve vztahu k menšinám apod. Ale určitě toto téma není jediným obsahem multikulturní výchovy, i když je to téma neméně závažné a důležité.

Obsah multikulturní výchovy je podle Švingalové (2007) chápán ze dvou přístupů:

- Předáváním informací o „těch druhých“ (o menšinách a jiných kulturních skupinách). Cílem je maximální přiblížení kultury a životního stylu těchto skupin

- Snaha podívat se na každou dílčí skutečnost nebo informaci pluralitně – tedy z pohledu majoritní společnosti, ale také z pohledu druhých. Cílem je vést dialog založený na zkoumání a nahlížení na události z různých perspektiv

Obsah a cíle multikulturní výchovy jsou nedílnou součástí obsahu a cílů různých výchov vyučovaných ve školách – osobnostní, občanské, společenských věd a výchovy jako takové. Pelcová (2007, s. 332) uvádí že „*Vždy rozvíjíme takové základní hodnoty, jako jsou tolerance a respekt, odpovědnost, solidarita, spravedlnost. Pokud tyto hodnoty rozvíjíme u dětí nejen v pohledu ke svému nejbližšímu okolí, ale ke světu celkově, rozvíjíme multikulturní výchovu v každodenních činnostech.*“

2.4 Metody multikulturní výchovy

Volba vyučovací metody je zcela v kompetencích učitele. Metoda musí být samozřejmě zvolena adekvátně k věku a úrovni vzdělání dětí, ale také časovému prostoru pro dané téma. Jelikož se multikulturní výchovou zabýváme již od předškolního věku, tedy v mateřských školách a pokračujeme na základní škole, střední škole až po školu vysokou, samozřejmě se mění i metody, cíle a obsah multikulturní výchovy. Metody a formy výuky i vzdělávací obsah by měly cílovou skupinu oslovit a zaujmout.

Mezi nejčastější metody práce používané k výuce multikulturní výchovy se používají přednášky, hry, besedy, skupinové vyučování, diskuse, výstavy, videoprojekce, dramatizace textu, práce s pohádkami a příběhy, projekty atd.

Tab. 2 - Přehled metod multikulturní výchovy (Hladík, 2006, s. 30)

Úroveň vzdělávání	Metody
Předškolní vzdělávání	Jednoduché hry
Základní vzdělávání	Hry, besedy, diskuze, využití videa, pracovní listy
Středoškolské vzdělávání	Besedy, diskuze, projekty, kritické myšlení
Vysokoškolské vzdělávání	Diskuze, projekty, analýza dokumentů, mediální analýzy

2.5 Multikulturní výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Multikulturní výchova vstoupila do dokumentů vzdělávací politiky (Bílá kniha, Rámcový vzdělávací program) a z nich do vzdělávacích programů. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV, 2004). Ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a jeho svět, Dítě a společnost stanovuje základní témata a obsah vzdělávání, ale rozsah učiva není stanoven. V RVP PV lze programy globálního rozvojového vzdělávání a tedy i multikulturní výchovu zařadit především do vzdělávací oblasti Dítě a svět, která představuje integrovanou vzdělávací oblast, ve které se propojuje učivo společensko-vědní s přírodovědným a s výchovou ke zdraví, a částečně také do vzdělávací oblasti Dítě a společnost, kde najdeme dílčí cíle, které spadají do multikulturní výchovy:

- *seznamování se světem lidí, kultury a umění*
- *vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností*
- *poznávání jiných kultur*
- *vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí (RVP PV, 2004)*

Pokud se má téma multikulturní výchovy zařazovat do předškolního vzdělávání, je potřeba vymezit pevný a pojmově vymezený rozsah a obsah učiva. Multikulturní výchova ovlivňuje mezilidské vztahy ve škole, mezi dětmi navzájem i mezi rodinou a školou a místní komunitou. Proto by měly učitelky mateřských škol přihlížet i na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), aby respektovaly návaznost obou vzdělávacích programů a děti tak byly připraveny na další vzdělávání. V RVP ZV (2007) je multikulturní výchova zařazena formou průřezového tématu, kde žákům umožňují se seznámit s rozmanitostí jiných kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Multikulturní výchova se prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. Vazba je dána tématy, která se zabývají vzájemnými vztahy mezi jinými národy a etnickými skupinami. Úloha multikulturní výchovy je zde definována takto: „*multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění k odlišným kulturám. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci, vede k chápání a respektování neustále se zvyšující sociokulturní rozmanitosti.*“ (RVP ZV, 2007, s. 107)

3 VYBRANÉ ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVOU

Multikulturní výchova se realizuje i mimo školní vyučování. Např. v různých nadacích, vzdělávacích agenturách, dobrovolných centrech apod. prostřednictvím různých programů, které sami sestavili, někteří po domluvě přijedou i zrealizovat do konkrétní školy jejich odborní lektoři.

3.1 ADRA

Je mezinárodní humanitní organizace, která poskytuje pomoc lidem v nouzi. V České republice patří ke třem největším organizacím poskytujících humanitární, rozvojovou a sociální pomoc doma i v zahraničí. ADRA pomáhá jak při mimořádných událostech (živelné pohromy apod.), tak při realizaci dlouhodobých rozvojových projektů (podpora vzdělání atd.). Realizuje také řadu programů globálního vzdělávání, kde chtějí zvyšovat úroveň a vědomostí dětí a mládeže ke globálním tématům a problematice rozvojových zemí.

Program rozvojového vzdělávání PRVák

Cílem programu PRVák je zapojit rozvojové vzdělávání do školních vzdělávacích programů a zvýšit tak povědomí dětí, žáků a studentů (v mateřské škole, na základní a střední škole) o problematice rozvojových zemí a o životě v multikulturní společnosti a v globalizujícím se světě. Dalším cílem je vzbudit u dětí, žáků a studentů aktivní zájem o rozvojovou problematiku a povzbudit je k vlastní aktivitě. Nad programem převzalo záštitu Informační centrum OSN v Praze.

Programy pro děti mateřských škol

První modul Programu rozvojového vzdělávání PRVák je určen dětem předškolního věku. Výběr témat výukových programů je upraven podle věku dětí. V rámci programů by si děti měly uvědomit, že existují jiné země, než je ta naše, a jiné světadíly, než je Evropa. Měly by si uvědomit, že existují rozdílní lidé, kteří různě vypadají, různě se oblékají, bydlí v různých obydlích, mají rozdílné zvyky, tradice, náboženství apod. Na druhou stranu by si však měly uvědomit, že všichni lidé jsou si podobní a všichni mají stejné potřeby jako mít co jíst, mít kde spát a být někým milován. Nejlépe se tyto odlišnosti a podobnosti ukazují

na příbězích vrstevníků dětí z jiných zemí. Děti se pak mohou s malým Afričanem nebo Asiátem lépe identifikovat a pochopit tak jeho chování.

Nabídka výukových programů pro děti MŠ:

- Cesta do Keni za holčičkou Lafitou (seznámení s životem dětí v rozvojové zemi)
- Příběh Jakuba a Lenga (zážitkový program o Kambodži)
- Povídání o Tůje a Kláře (výprava do Mongolska)

Velice zajímavé jsou tematické dny např. *Cesta do Keni za holčičkou Lafitou*. Děti se zde vypraví na Africký kontinent a seznamují s životem v Keni, kde poznávají holčičku Lafitu, která je z chudších poměrů než holčička z České republiky Anička. Děti se pomocí omalovánky snaží přijít na to, jak podobné životy má Lafita a Anička a jiné děti z celého světa. Adra. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné z <<http://www.adra.cz>>

3.2 MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA

Multikulturní centrum Praha poskytuje několik vzdělávacích projektů, kde usilují o rozvíjení interkulturních kompetencí jednotlivců a institucí v ČR.

Pořádají tzv. Dílny pro děti. Je to označení pro semináře určené dětem všech věkových kategorií.

Spolupráce s dětským časopisem MATEŘIDOUŠKA

Multikulturní centrum Praha připravilo, ve spolupráci s dětským časopisem *Mateřidouška* (časopis určený dětem od 7 do 12 let), multikulturní rubriku pro děti. V průběhu roku 2002 vycházely v časopisu tematické dvoustrany, které představovaly dětským čtenářům specifické kultury a jejich hudbu, oslavy svátků, náboženství atd. Multikulturní centrum Praha. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné z <http://www.mkc.cz>

3.3 UNICEF

Mezivládní organizace UNICEF pro Slovenskou republiku vydala několik publikací, které nalezneme na jejich internetových stránkách. Publikace se zabývají tématem práv dětí a rozvojovými zeměmi. Dokonce i pro mateřské školy. Příručka UNICEF pro mateřské školy – *Dvě tváře jednoho světa*, je příručka pro učitelky mateřských škol kterým poskytuje několik námětů, jak děti vést k poznání sebe samého, jak jim přiblížit život v jiných zemích světa, jak vést děti k tomu aby se zamysleli nad globálními problémy světa – chudoba, podvýživa, vzdělávání, choroby a nemoci, nedostatek pitné vody aj. a jak naplňovat rozvojové cíle uvedené v Miléniu. UNICEF. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné z <http://www.unicef.sk/sk/skoly>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

„Vzdělávací program je proces plánování s předem stanoveným postupem a obsahem.“
(Bečvářová, 2003, s. 53)

Můžeme jej tedy chápat a v praxi realizovat jako časový rozvrh vytyčených záměrů, cílů, úkolů, principů, zásad, pravidel, stanovuje podmínky, za kterých se má program uskutečnit, nastiňuje rizika. Obsahuje i zpětnou vazbu a počítá s průběžným i pravidelným hodnocením - evaluací vzdělávacího procesu a jeho výsledků.

Na vzdělávací program nahlíží Prášilová (2006, s. 17) jako na *„projekt výuky vytvořený k překlenutí výkonnostní mezery mezi tím, jak jedinec (skupina osob) danou problematiku momentálně zvládá a tím, jak je žádoucí, aby tuto problematiku z nějakých důvodů zvládl.“*

Prášilová (2006) uvádí rámcovou osnovu vzdělávacích programů:

1. Rozsah akce, vymezení časových úseků
2. Specifické cíle a učivo
3. Způsob kontroly specifických cílů
4. Hlavní strategie k dosažení specifických cílů, metody, prostředky
5. Organizace výuky

Vzhledem k pojetí předškolní výchovy jsem si jako osnovu zvolila:

1. Rozsah akce, věková kategorie, charakteristika programu
2. Podtémata
3. Hlavní cíle, dílčí vzdělávací cíle
4. Očekávané výstupy, konkretizované výstupy
5. Klíčové kompetence
6. Vzdělávací nabídka, pomůcky
7. Průběh
8. Hodnocení

4.1 Hlavní cíle vzdělávacího programu „Obletíme skoro celý svět“

Seznámit děti s existencí jiných zemí světa, s jejich národy a kulturou.

Naučit děti, že svět je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý - jak svět přírody, tak i svět lidí.

Upevňovat a podporovat kladné vztahy mezi dětmi a rozvíjet toleranci k ostatním lidem.

Povzbuzovat v dětech zvědavost a chuť poznávat něco neznámého a nového.

4.2 Popis, realizace a vyhodnocení vzdělávacího programu „Obletíme skoro celý svět“

Cílem mé práce bylo vytvořit vzdělávací program a aplikovat ho v praxi, po realizaci i vyhodnotit. Vyhodnocení se uskutečnilo zhodnocením a evaluací dne a hodnocením ze strany ředitelky mateřské školy, ve které jsem vzdělávací program realizovala.

Východiskem pro sestavení vzdělávacího programu byla analýza jejich školního a třídního vzdělávacího programu, kde se multikulturní výchovou zabývají, ale po rozhovoru s paní ředitelkou, chtějí inovovat nápady a náměty, které se k tomuto tématu vztahují. Proto jsem nastudovala příslušnou literaturu, sesbírala, upravila nebo vymyslela činnosti, které by se hodily pro danou věkovou kategorii, a sestavila tak vzdělávací program. Aktivity jsou psané spíše pro děti ve věku od 5 let, ale po úpravě nebo pomoci ze strany učitelky je lze realizovat i s dětmi mladšími.

Cílem programu je dětem co nejlépe přiblížit život jiných národů a ukázat jim, že se nemusí odlišností (ať už vzhledových, kulturních či jazykových) bát, ale je důležité je přijmout a tolerovat. Povzbuzovat v nich zvědavost a chuť poznávat něco neznámého a nového. Dále chci podporovat kladné vztahy mezi dětmi ať už jako celé třídy nebo spolupráci v menších skupinách. Rozvíjet jejich kognitivní, afektivní i psychomotorickou stránku osobnosti.

Vzdělávací program vychází z RVP PV a respektuje potřeby dětí. Je rozpracováním dílčího cíle - poznávání jiných kultur. Zaměřuje se na poznávání jiných národů světa a jejich dominant. Podporuje rozvoj přirozených schopností a dovedností, postojů a zvláště rozvoj vztahů k sobě, k druhým lidem i ke světu. Využití programu je široké. Je vhodný pro děti mateřských škol, ale také nižších ročníků škol základních. Je psán formou vzdělávací nabídky, ze které si každý vybere, co se mu líbí a hodí ke zvolenému tématu. Aktivity na sebe

většinou nenačítají, a proto je možné realizovat jen některé činnosti a aktivity aniž bychom porušily návaznost a smysl programu. Já jsem realizovala pouze některé činnosti, které jsem naplánovala na umožněný čas. Určitě rozsahem aktivit je na více dnů než uvádím.

Časový rámec: 10 dnů

Věková kategorie: 3 – 7 let

Charakteristika programu:

Vzdělávací program je zaměřený na multikulturní výchovu v mateřské škole. Respektive chcí pomocí názorných a praktických činností, seznámit děti předškolního věku s existencí některých kontinentů, jiných národů, zvyků, způsobu života, symbolů, fauně a flóře na nich žijících.

Program je rozdělen do 4 částí podle vybraných kontinentů – Evropa, Asie, Afrika, Amerika.

Převažuje rozvíjení dětí v oblasti výtvarné, hudební a pracovní činnosti, ale neopomím ani rozvoj tvořivého myšlení a fantazie, jemné motoriky, pohybových dovedností či jazykového projevu.

Podtéma:

Evropa - Česká republika, Rusko

Asie – Čína, Indie, Vietnam

Afrika - Sahara

Severní Amerika – Indiáni, Grónsko

Dílčí vzdělávací cíle

Dítě a jeho tělo

- uvědomění si vlastního těla
- rozvoj a užívání všech smyslů při poznávání okolí – čich, sluch, hmat
- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti jemné i hrubé motoriky – koordinace ruky a oka, koordinace pohybu, estetické provedení cviku a správné dýchání

Dítě a jeho psychika

- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu – schopnost vyjádřit pocity, dojmy a prožitky
- rozvoj řečových schopností, jazykových dovedností – vnímání, porozumění a poslech
- rozvoj a podpora zájmu o učení a hledání nových informací
- rozvoj tvořivosti – tvořivého myšlení a řešení problémů
- poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě

Dítě a ten druhý

- rozvoj schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení kladných vztahů v třídním kolektivu
- posilování prosociálního chování ve vztahu k vrstevníkům a lidem v okolí i na světě
- rozvoj tolerance, respektu i přizpůsobivosti ve vztahu s druhými dětmi i dospělými

Dítě a společnost

- vytvoření povědomí o mezilidských a morálních hodnotách
- rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí, přizpůsobit se, spolupracovat, spolupodílet se
- vytvoření základů estetického cítění a kladného vztahu ke světu

Dítě a svět

- vytváření vztahu k místu a prostředí, ve kterém žijeme i k celému světu
- osvojování jednoduchých poznatků o světě, jiných kulturách a zvycích
- vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem

Očekávané výstupy

- dokázat napodobit jednoduchý pohyb dle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu
- ovládat koordinaci ruky a oka a ovládat jemnou motoriku – manipulace s předměty a drobnými pomůckami, práce s tužkou, nůžkami, barvami a papírem
- vyjádřit vlastními slovy své zážitky, myšlenky a pocity ostatními
- projevovat zájem o knihy, získávání informací a pracovat s nimi
- chápat slovní vtíp a humor
- rozšiřovat slovní zásobu a používat ji alespoň pasivně
- záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost
- vnímat, že je zajímavé se dozvídat nové věci
- postupovat dle pokynů – skládání, stříhání, lepení,...
- prožívat radost ze zvládnutého a nového
- být citlivé a tolerantní vůči ostatním lidem
- chápat, že všichni lidé mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný – jiný vzhled, jiný jazyk, jiné vystupování a chování
- spolupracovat s ostatními
- chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem (dětem i dospělým) bez předsudků a s úctou
- mít povědomí o širším společenském i kulturním prostředí v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- mít elementární představu o existenci jiných národů a kultur, různých zemích a jejich fauně a flóře

Konkretizované výstupy

Dítě a jeho tělo

- přizpůsobit či provést jednoduchý pohyb podle vzoru či pokynů – jóga pro děti
- pohybovat se rytmicky
- tužku držet správně, tj. dvěma prsty, třetí podložený, s uvolněným zápěstím
- zvládat výtvarné činnosti, provádět jednoduché úkony s výtvarnými pomůckami (např. tužkou, pastelem, štětcem, nůžkami)

Dítě a jeho psychika

- používat jednoduchá souvětí, vyjádřit myšlenku, nápad, mínění, popsat situaci, událost, vyjádřit svoje pocity, prožitky
- dodržovat pravidla konverzace a společenského kontaktu – řečovou kázeň (např. dokázat naslouchat druhým, vyčkat, až druhý dokončí myšlenku, sledovat řečníka i obsah, dokázat zformulovat otázku, samostatně a smysluplně odpovědět na otázku, umět komentovat zážitky a aktivity, posuzovat slyšené)
- chápat jednoduché hádanky a vtipy
- znát, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky a že je možno se jim učit
- vnímat jednoduché písně, rýmy, popěvky v cizím jazyce
- rozlišit známé chutě a vůně i zápachy (vůni koření, různých pochutin)
- udržet pozornost i při méně atraktivních činnostech
- experimentovat s výtvarně netradičními materiály
- informace vyhledat v encyklopediích
- umět kooperovat, dohodnout se s ostatními
- přirozeně projevovat radost z poznání a zvládnutého (radovat se, že umí píseň, básničku, ukazuje obrázek, předvádí taneček, výrobek)

Dítě a ten druhý

- aktivně komunikovat s druhými dětmi i dospělými, chápat a respektovat názory jiného dítěte, domlouvat se, vyjednávat
- bez vážnějších problémů vyprávět, povídat, poslouchat, naslouchat druhému
- chápat, že každý je jiný, jinak vypadá, jinak se chová, něco jiného umí či neumí a že je to přirozené

Dítě a společnost

- navazovat s dětmi vztahy, mít ve skupině své kamarády, udržovat a rozvíjet s nimi přátelství
- být schopné přistoupit na jiný názor porozumět potřebám druhých, přijmout společné návrhy, podřídit se rozhodnutí skupiny a přizpůsobit se společnému programu

Dítě a svět

- uvědomovat si, že jak svět přírody, tak i svět lidí je na různých částech naší planety různorodý a pestrý a ne vždy šťastný
- mít poznatky o své zemi, (znát název státu, státní vlajku, hymnu, prezidenta, hlavní město, významné svátky a události)
- mít poznatky o existenci jiných zemí, národů a kultur (znát typické znaky některých významných národů - přírodní podmínky, oblečení, zvyky, strava, stavby, kde co roste, nebo se pěstuje, žijí zvířata apod.)

Klíčové kompetence

Kognitivní

- má reálný pohled na sebe sama
- uvědomuje si vlastní kulturní já, kulturní hodnoty, normy a tradice a jejich význam pro osobnost
- uvědomuje si existenci jiných kultur a národů, rozdíly mezi vlastní a cizí kulturou
- dovede být otevřený a tolerantní vůči ostatním lidem a jiným kulturám

Afektivní

- je citlivé a empatické vůči cizí kultuře a je schopno chápat že jsou lidé různí
- je schopno se vcítit do cizích mentalit, jejich specifik a dobře interpretovat cizí vzorce chování

Behaviorální

- dokáže naslouchat ostatním lidem
- spolupracuje ve skupině a přispívá k její aktivizaci
- chápe svou roli v týmu a kolektivu
- uvědomuje si a respektuje pravidla a zvyky v cizích kulturách

1. DEN

Poslech písničky „Kolik je na světě“

Pomůcky: přehrávač, písnička Kolik je na světě

Postup: Po poslechu písně bude následovat krátké povídání o tom, co je to svět, kolik na něm může žít lidí a kde, a tím zjistit, jestli děti mají nějakou představu o světě. Kdo navštívil jakou cizí zemi.

Co je to zeměkoule, glóbus, atlas, mapa, světadíl?

Pomůcky: glóbus, obrázkový atlas světa

Postup: V komunitním kruhu si ukazujeme a povídáme o zeměkouli. Vysvětlíme si co je to glóbus, co na něm najdeme – oceán, kontinenty. Jakou barvou je znázorněn oceán a jakou pevnina. Ukážeme si, kde se nachází Česká republika.

Podle státu urči národ (Přikrylová, 2012, s. 39)

Pomůcky: žádné

Postup: Uvedeme dětem příklad – v České republice žijí Češi, v Rusku žijí Rusové, ve Francii žijí Francouzi, v Německu žijí Němci apod. A ony podle toho příkladu určují další národy jiných zemí, které určuje učitelka. Např. Polsko, Rusko, Japonsko, Egypt, apod....

Čím cestujeme po světě?

Pomůcky: žádné

Postup: Krátké pohybové ztvárnění dopravních prostředků dětmi – např. letadlo, auto, vlak... Buď jako skupina nebo individuálně.

Vzhled není všechno

Pomůcky: dvě krabice

Postup: Děti si sednou do půlkruhu před učitelku, která má před sebou 2 stejně velké krabice. Jedna je obalená do krásného papíru a druhá do novinového. Děti se zeptáme, jakou krabici by si vybraly a proč? Poté je rozbalíme a ukážeme dětem, že není důležité, jak vypadají na povrch, ale jaké jsou uvnitř. Že u člověka není důležité, jestli je blondatý nebo zrzavý, jestli nosí brýle nebo má jinou barvu pleti, ale je důležité jaký je uvnitř a jak se k nám chová.

Náš nový kamarád

Pomůcky: žádné

Postup: Krátké povídání na téma příchodu imaginárního spolužáka, kdy dětem klademe otázky typu: Jak byste vnímali nového spolužáka, který by, měl jinou národnost? Který by vypadal a mluvil jinak než vy? Hráli byste si s ním? Ukázali byste mu třídu a hračky? Nebo byste se ho báli a stranili se ho?

Poznej mne po hmatu

Pomůcky: šátek na zavázání očí

Postup: Vybereme jedno dítě, kterému zavážeme oči šátkem. A poté k němu přivedeme jeho kamaráda, který nesmí promluvit, a dítě se zavázanýma očima ho poznává pouze po hmatu. Nikdo z okolí mu nesmí napovídat.

Místo si vymění ten kdo...

Pomůcky: židlička pro každého hráče

Postup: Vytvoříme kruh ze židlí. Vedoucí hry (učitelka) říká větu: „místo si vymění ten kdo...“ a poté řekne věc, která je charakteristická pro některé děti, např. má blondaté vlasy, má modré oči, má rád červenou barvu apod. Na tento popud si děti, kterých se to týká, vymění místo.

Pohádka O koťátku, které zapomnělo mňoukat

Pomůcky: text pohádky O koťátku, které zapomnělo mňoukat, rozlišovací čepice zvířat

Postup: Děti si vyslechnou pohádku O koťátku, které zapomnělo mňoukat, a poté si budeme povídat o tom, jak je těžké se dorozumět v cizí zemi, jestli si to dovedou představit. Dětem budeme klást otázky typu: Co byste dělaly, kdybychom měli ve třídě spolužáka, kterému bychom nerozuměly, protože by neuměl česky? A co byste dělali, kdyby se ocitly v prostředí, kde by jim nikdo nerozuměl? Jak by si řekli o nějakou věc, kterou potřebují?

Dle možností si pohádku zdramatizujeme.

PRŮBĚH DNE:

Na úvod jsem dětem pustila písničku „Kolik je na světě“. Písnička se jim líbila a zpívaly si ji ještě v průběhu dne. Správně zaregistrovaly otázky jako např. kolik je nocí a dnů, kolik je na světě moří, kolik je na světě dětí, kolik je školek a škol... Na otázku: „Co je to svět?“ je okamžitě napadla zeměkoule, kterou jsem ji ukázala v podobě globusu. První, co je zajímalo, bylo, kde leží Česká republika. Dále Se děti rozvyprávěly, kde kdo byl na dovolené a společně jsme to hledali v atlasu. Na to jsme navázali povídáním o národech a lidech, kteří žijí v oblasti, kterou děti navštívily a pojmenovávaly jsme si tyto národy. Dětem dělalo občas problém správně pojmenovat národ např.: ve Francii žijí Frankové, v Americe žijí Američané, v Číně žijí Číňané, v Polsku žijí Polci apod.

Pohybové ztvárnění dopravních prostředků se dětem dařilo, dokonce vymýšlely, jakou pomůcku by si vybraly, aby byl prostředek co nejreálnější. Např. u auta se hlásily o obruče, u vlaku a mašinky o tyče.

Následovalo povídání v komunitním kruhu na téma „Nás nový spolužák.“ Děti se shodly na tom, že by se mu snažily ve všem pomáhat, že by hledaly způsob jak se s ním dorozumět a jak s ním vycházet a rozhodně by se mu neposmívaly, že vypadá a mluví jinak.

Hra na rozvoj hmatu a podporování kladných vztahů mezi dětmi „Poznej mne po hmatu“ měla obrovský úspěch. Nechala jsem na dětech, kdo chce mít zavázané oči a kdo chce být hádaným a zapojily se všechny děti, některé by nejraději i vícekrát. Menším dětem to dělalo trochu problém, poznat starší kamarády, ale nakonec vše zvládly. Poznaly se většinou podle délky vlasů, někomu pomohlo ohmatání obličeje či rukou.

Další poznávací hrou, tentokrát sebe samotného a uvědomění si společných znaků mezi dětmi, byla hra „Místo si vymění ten kdo...“ Začali jsme jednoduchými věcmi viditelnými na první pohled jako třeba místo si vymění holky, kluci, ten kdo má hnědé vlasy a pokračovali jsme ke složitějším věcem, které pomohly dětem se poznat více jako např. místo si vymění ten kdo má doma psa, kdo má mladšího sourozence, kdo má rád čokoládovou zmrzlinu, kdo si rád prohlíží knížky apod.

EVALUACE: Jakých cílů bylo dosaženo:

- Uvědomění si vlastního těla pomocí her, např. jakou barvu očí a vlasů má
- Rozvoj a podpora zájmu o učení a hledání nových informací v obrázkovém atlasu
- Rozvoj schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení kladných vztahů v třídním kolektivu, poznávání dětí ze třídy
- Rozvoj řečových schopností, jazykových dovedností – vnímání, porozumění a poslech
- Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem – místo kde žiju, někam patří, ponětí o zeměkouli

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Práce s globusem a atlasem
- Pohybové ztvárnění dopravních prostředků
- Poznávání spolužáků po hmatu
- Hra místo si vymění ten, kdo...

Jaké kompetence děti získaly:

- Dokáže naslouchat ostatním lidem
- Spolupracuje ve skupině a přispívá k její aktivizaci
- Má reálný pohled na sebe sama
- Klade otázky a hledá na ně odpovědi

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

- Dávat více příležitostí dětem k práci s atlasem a mapou, velmi je to baví

4.2.1 EVROPA

2. DEN - ČESKÁ REPUBLIKA

Práce s globusem

Pomůcky: glóbus, mapa

Postup: Hledání ČR na globusu a na mapě podle nápovědy (české vlajky). Dětem dále můžeme klást otázky typu: Máme moře? Máme nějaké hory? Jak se jmenuje naše hlavní město?

Státní hymna

Pomůcky: hudba

Postup: Poslech státní hymny. Dále tuto činnost rozvíjíme otázkami: Už jste ji někdy slyšeli? Při jaké příležitosti to bylo? Jak se vám hudba líbí?

Básnička o vlajce (Přikrylová, 2012, s. 22)

Pomůcky: obrázek české vlajky

Postup: Naučíme děti krátkou básničku o vlajce. Ukážeme jim obrázek české vlajky, řekneme si, kdy se vlajka využívá, jestli ji někdy viděly viset ve školce nebo někde jinde.

„Jaké barvy děti známe,

co na naší vlajce máme?

Když ji větřík rozevlaje,

tak si s nimi hezky hraje.

Bílá, červená a modrá,

kdopak z vás je, děti pozná?“

Hlavní město Praha

Pomůcky: obrázky Prahy

Postup: Dětem ukazujeme obrázky a vedeme s nimi rozhovor o hlavním městě a jejich zážitcích. (Navštívil někdo z vás naše hlavní město Prahu? Kde ji najdeme? Ukážeme si ji na mapě. Co je v Praze zajímavého? Ukázka některých typických staveb Prahy - Karlův most, Pražský hrad,... Kdo je našim prezidentem?)

Stavba Petřínské věže

Pomůcky: dřevěné kostky

Postup: Každé dítě si vezme jednu kostku a mezi sebou se domluví jak postavit co nejvyšší věž – Petřínskou věž kterou viděli na obrázku. Důležité zapojení všech dětí a jejich spolupráce mezi sebou.

Naše vlajka

Pomůcky: pastelky, obrys vlajky

Postup: Děti si u stolečků vybarví pastelkami naši vlajku.

Vláček (Blahutková, 2007, s. 30)

Pomůcky: nafouknuté balónky pro každého hráče, hudba

Postup: Každý hráč kromě prvního dítěte má jeden nafouknutý balónek a všichni vytvoří zástup tak, že má každý balónek na břiše a opírá se balónkem o záda předchozího hráče. Zástup se dá na do pohybu tak, aby nikdo nadržel balónek rukama a zároveň balónek nespádl na zem. Zástup (vláček) se pohybuje do rytmu hudby. Když se zastaví hudba, zastaví se i vlak.

Skleněné kuličky

Pomůcky: skleněné kuličky, důlek

Postup: Hra je ideální na hraní venku a pro skupinu hráčů max. 6 lidí. Do země uděláme důlek a každý hráč dostane jednu kuličku. Cvrnkáním se snažíme dostat kuličku do důlku a odcvrknout soupeřovu kuličku co nejdál od důlku. Vyhrává ten, kdo dostane svou kuličku co nejdříve do důlku.

Jak se cítím a vypadám, když...

Pomůcky: žádné

Postup: Děti pomocí pantomimy vyjadřují své pocity a pohybově ztvárňují situace, když se u nás střídá roční období – jaro, léto, podzim zima, když provádíme charakteristické činnosti – lyžujeme, stavíme sněhuláka, pouštíme draky, v létě se koupeme venku v bazéně,...)

PRŮBĚH DNE:

Na začátek jsem pustila dětem státní hymnu a poté jsem se zeptala jestli, tuhle hudbu někdy slyšely. Všichni odpověděli, že neslyšeli, a když jsme řekla, že je to česká státní hymna, tak se strašně smáli slovu hymna a zkoušeli ho vyslovit.

Poté jsme si povídali o České republice. Na otázku jak si myslí, že se jmenuje naše hlavní město, odpověděli naše město, ve kterém bydlíme. Ale když jsem začala napovídat písmenka našeho hlavního města, tak nakonec předškoláci uhádli, že je to Praha. Někdo tam byl a někdo ne. Věděli, že tam je metro ale jinak nic. Jeden chlapec věděl jméno nového prezidenta, jinak ostatní děti znaly ještě prezidenta předchozího. Poté jsme si prohlíželi obrázky kulturních památek v Praze, podle kterých děti, které Prahu navštívily, poznaly, že tam byly a začaly nám vyprávět své zážitky z výletu do Prahy.

Na jednom z obrázků byla i Petřínská rozhledna, kterou děti měly postavit z dřevěných kostek. Každé dítě si vzalo jednu kostku a bylo na nich, jak se domluví mezi sebou na průběhu stavby. Organizaci převzaly předškolní děti a mladší děti jim velmi pomáhaly a byla vidět obrovská spolupráce a ochota si pomáhat. Ale protože stavba věže je náročná na přesnost a věž jim 3x spadla a já jim dala podmínku, že na věži bude mít každý jednu kostku, zapojila jsem se s nimi a věž jsem přidržovala. Děti skládaly kostky (každý svou) a postavili jsme vysokou věž, ze které měly děti velkou radost, ale když jsem ji pustila, spadla. Děti to naštěstí vzali rozumně a řekly, že to nevádí, že si třeba postaví někdy jinou a už promýšlely, jaké kostky by byly lepší a jaká technika by byla vhodnější.

Poté jsme se naučili krátkou básničku o naší vlajce, kterou děti poznávaly v atlasu i mezi vlajkami jiných zemí. Takže naučení básničky jim nedělalo problém.

Psychomotorická hra Na Vláček byla pro děti nová, ale velmi je zaujala. Už jen pro to, že tam byly nafukovací míčky a oni museli dávat pozor, aby ho nepraskli, ale zároveň aby jim nespádl na zem. Pustila jsem jim k tomu písničku „*Jede, jede mašinka*“ a zažili jsme u toho spoustu legrace a děti byly šikovné, míčky jim nepadaly a hezky se domlouvaly mezi sebou, kdy mají zpomalit, když malé děti nestačily.

EVALUACE: Jakých cílů bylo dosaženo:

- Vytváření vztahu k místu a prostředí, ve kterém žijeme – kde se to nachází na mapě, jaké máme hory, jaké je hlavní město
- Rozvoj pohybových schopností v oblasti hrubé motoriky pomocí pohybových a psychomotorických her
- Rozvoj komunikativních dovedností a kultivovaného projevu – schopnost vyjádřit pocity, dojmy a prožitky z výletu do Prahy

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Práce s globusem
- Poslech státní hymny
- Stavba Petřínské věže
- Psychomotorická hra – Vláček

Jaké kompetence děti získaly:

- Uvědomuje si vlastní kulturní já, kulturní hodnoty, normy a tradice
- Chápe svou roli v týmu a kolektivu
- Spolupodílí se na společných rozhodnutích, dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

- Procvičovat pravidla rozhovoru – neskákat si do řeči, počkat až na mě přijde řada

4.2.2 EVROPA/ASIE

3. DEN – RUSKO

Co je typické pro Rusko?

Pomůcky: typické obrázky z Ruska – stavby, ruský kroj, azbuka, ruská hudba (písnička z pohádky Mrazík), Sibiř, Matrjoška

Postup: Dětem pustíme hudební ukázky a poté ukazujeme obrázky a povídáme si o nich.

Jak se mluví v Rusku? (E. Cílková, P. Schönerová, 2007, s. 44)

Pomůcky: Rusko-český slovník

Postup: Seznámení s některými ruskými frázemi např. Ahoj = *privjet*; dobrý den = *zdrastvuj*, na shledanou = *do svidania*; prosím = *pažalujsta*; děkuji = *spasibo*; jak se jmenuješ? = *kak tějba zavút?* Jmenuji se...*menja zavút*

Liška a zajíc

Pomůcky: lano, bubínek

Postup: Lišce vytvoříme lanem noru uprostřed herny. Ostatní děti jsou zajíci, kteří hupsají kolem nory a svůj úkryt mají na druhé straně herny. Liška číhá na zajíce v noře a na signál bubínku vystartuje po zajících a snaží se některého chytnout. Zajíci se vydávají ke svému úkrytu. Chycený zajíc si jde sednout do nory a čeká, až se ho některý z kamarádů zajíců pokusí vysvobodit lehkým plácnutím do dlaně. Liška se snaží chytnout co nejvíce zajíců. Po určité době lišku vyměníme.

Co je ukryto v obrázku? (E. Cílková, P. Schönerová, 2007, s. 40)

Pomůcky: obrázek Matrjošky, voskovky

Postup: Dětem nakopírujeme obrázek motýla, ve kterém je ukryta Matrjoška. Děti si obrázek voskovkami vybarví a poskládají.

PRŮBĚH DNE:

Jako motivaci jsem dětem pustila písničku z ruské pohádky Mrazík, v původním znění a děti měly uhádnout, jakým jazykem je písnička nazpívána a tedy o jaké zemi se dneska budeme bavit. Uhádly, že je to písnička z Mrazíka, ale jazyk ne. Ukázali jsme si Rusko na mapě a poté obrázky Matrjošky a ruských staveb a povídali jsme si o Sibiři a velkému mrazu a nejdlejší vlakové trati. Na ukázkou jsem dětem donesla ruské písmo - azbuku s porovnáním našeho písma. A protože už na začátku si děti všimly, že Rusové mluví jinak než my, seznámili jsme se s pár jednoduchými ruskými slovíčky jako je pozdrav a rozloučení, poděkování... Dětem se cizí jazyk líbil, fráze opakovaly celý den.

Poté jsme si zahráli hru Zajíc a liška, protože tyhle dvě zvířata najdeme na Sibiři. Dětem se hra líbila a chtěli si ji několikrát zopakovat.

U stolečků jsme si vzali pastelky a já dětem rozdala nakopírovaného motýla, ve kterém byla ukrytá Matrjoška. Protože děti neměli takovou představivost, tak jsem jim ukázala, kde se nachází. Děti pilně vybarvovaly se slovy: „těším se, jaká Matrjoška mi z toho vyjde“ a netrpělivě po vymalování čekaly, až jsem jim papír poskládala tak, aby nám šlo vidět, jaká je.

EVALUACE:**Jakých cílů bylo dosaženo:**

- Rozvoj jemné motoriky – koordinace ruky a oka při výrobě Matrjošky
- Rozvoj tvořivosti – tvořivého myšlení při abstraktní práci Matrjoška
- Osvojování jednoduchých poznatků o světě, jiné kultuře a zvycích Ruska

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Hudební ukáзка z pohádky Mrazík
- Vyzkoušení si jednoduchých frází v cizím jazyce
- Výroba Matrjošky

Jaké kompetence děti získaly:

- Uvědomuje si existenci jiných kultur a národů, rozdíly mezi vlastní a cizí kulturou
- Je citlivé a empatické vůči cizí kultuře a je schopno chápat, že jsou lidé různí
- ví, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky a že je možno se jim učit

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

Dávat dětem více prostoru pro tvořivé myšlení

4.2.3 ASIE

4. DEN – ČÍNA

Čínské dominanty

Pomůcky: obrázky

Postup: Seznámit děti podle obrázků s věcmi, které jsou typické pro Čínu a které v Číně vznikly (čínský drak, Velká čínská zeď, hudba, obrázkové písmo, porcelán,...)

Chyt' dračí ocas

Pomůcky: maska čínského draka, ocas

Postup: Děti se postaví do zástupu a chytanou se kolem pasu. První v zástupu je dračí hlava a poslední je ocas. Hlava má za úkol chytit ocas, ale děti se nesmí rozpojit. Když chytne hlava ocas, určí se zase jiné děti, které budou dračí hlavou a ocasem.

Čínská kaligrafie (Němečková I., 2004, s. 21)

Pomůcky: předloha čínských znaků, výkres A4, tužka

Postup: Co vám čínské znaky připomínají? Zkusit si psaní tužkou (ti zdatnější štětcem) podle předlohy.

Velká čínská zeď

Pomůcky: dřevěné kostky

Postup: Skupinová práce, kdy si děti zvolí vhodnou strategii pro stavbu dlouhé čínské zdi. Každé dítě má jednu kostku a společně musí postavit co nejdelší zeď.

Poznáváme čínský čaj

Pomůcky: kvetoucí čínský čaj, horká voda, skleněná nádoba

Postup: Dětem ukážeme zavřený květ čínského čaje, přivoníme a poté sledujeme, jak se čaj mění po zalití horkou vodou.

PRŮBĚH DNE:

Na začátek jsem dětem pustila ukázkou čínské hudby a ony hádaly, o jakou hudbu se asi jedná, ke které zemi by mohla patřit. Jeden chlapeček řekl, že je to Vietnamská hudba, tak jsem ho opravila, že je to Čínská.

Následovalo ukazování obrázků čínských dětí, čínského draka, velké čínské zdi, která děti velmi zaujala svou délkou 8851 km a tím že se říká, že do malty byla přidána mouka z rýže. Poté jsme si Velkou čínskou zeď zkusili postavit. Podmínkou bylo, aby zeď obsahovala kostku každého dítěte ve třídě. Organizace se opět ujaly starší děti, ale malé děti nezůstaly nezapojené. Nosily kostky a skládaly je na místo, které jim ukázal starší kamarád. Nakonec z toho vznikla zeď přes celou hernu a děti využily všechny kostky, které měly k dispozici. Poté jim bylo líto, že si zeď nemohou nechat až do odpoledne aby to ukázaly rodičům, ale po zdokumentování souhlasily s tím, že se rodičům ukáže jen fotka.

Následoval experiment s čínským kvetoucím čajem. Nejprve jsme si ho ukázali a ovoněli a poté jsem ho dala do skleničky a zalila horkou vodou. Děti se dívaly, jak se květ pomalu rozvíjí, jak se obarvuje voda a povychladnutí si ho ovoněly, jestli voní stále jako před tím.

Vyzkoušely si, i jaké je to být čínským kaligrafem. U stolečků jsme rozvíjeli tvořivé myšlení dětí a děti si zkoušely vymyslet vlastní znak pro nějakou věc. Samozřejmě je ovlivnilo prohlížení kaligrafií, a proto se často objevoval znak pro vodu.

EVALUACE:

Jakých cílů bylo dosaženo:

- Rozvoj a užívání všech smyslů při poznávání okolí pomocí her a experimentu – čich, sluch, zrak
- Rozvoj tvořivého myšlení při vytváření znaků kaligrafie
- Podpora zájmu o učení

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Povídání o Číně a zajímavostech
- Stavba Velké čínské zdi
- Experiment s čínským čajem

Jaké kompetence děti získaly:

- Dovede být tolerantní vůči ostatním lidem a jiným kulturám
- Je citlivé a empatické vůči cizí kultuře a je schopno chápat že lidé jsou různí
- Spolupracuje ve skupině a přispívá k její aktivizaci
- Poznává, že se může mnohému naučit, raduje se z toho co, samo dokázalo

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

Podporovat abstraktní myšlení a procvičovat používání zástupných symbolů

5. DEN - INDIE

Seznámení s Indií

Pomůcky: žádné

Postup: S dětmi si povídáme o životě v Indii, jak se jmenují její obyvatelé, které zvířata tam nalezneme a jiné zajímavé věci.

Břišní tance

Pomůcky: indická hudba, šátky na břišní tance

Postup: Ukázka indické hudby a vyzkoušení si břišních tanců i se šátky.

Cvičitelé jógy (V. Miltner, 1990)

Pomůcky: relaxační hudba

Postup: Vyzkoušíme si pár jednoduchých cviků jógy pro děti z knihy Jóga pro děti, aneb hrajeme si na zvířata.

Mistři koření (E. Cílková, P. Schönerová, 2007)

Pomůcky: různé druhy koření – skořice, zázvor, chili, šafrán, kari, ..., šátky na zavázání očí

Postup: Poznáváme koření podle čichu se zavázanýma očima.

Nákup na hlavě (E. Cílková, P. Schönerová, 2007)

Pomůcky: košík, předměty do košíku

Postup: Zvykem je nosit nákup na hlavě a ne v taškách jako u nás a náklad si přidržíjí jednou rukou nebo nosí bez držení. Vyzkoušíme si jaké to je a projdeme se po třídě.

PRŮBĚH DNE:

Den jsme začali posloucháním indické hudby, kdy ji děti správně poznali a označili. Následovalo cvičení jógy, kdy jsme si vyzkoušeli pár jednoduchých cviků. Dětem to nedělalo problém, protože občas mají zařazenou jógu v průběhu roku a jedna holčička navštěvuje kroužek jógy.

Poté jsme rozvíjeli smyslové vnímání pomocí koření, které má původ v Indii. Děti jednotlivě chodily si přivonět ke koření a poté hádaly, o jaké koření jde. Když nevěděly, tak jsme si ukázaly barvu koření a to některým pomohlo k uhádnutí.

Vyzkoušeli jsme si i tančení břišních tanců. Donesla jsem dětem sukýnky s penízky a byla vidět obrovská snaha při provádění pohybů, aby jim sukýnka cinkala. Kluci se samozřejmě smáli, protože jim to moc nešlo a pohyby pro ně byly nové. Děvčatům to šlo a vydržely by tančit i celý den.

Poté jsme si vyzkoušeli, jaké to je nosit nákup na hlavě. Dětem jsem vytvořila jednoduchou trasu pomocí kuželů a každý si ji prošel s předmětem na hlavě. Šly pomalu a soustředěně aby jim předmět nespadol na zem. Tuto aktivitu zakončily slovy „ještěže u nás máme igelitky, věci na hlavě bychom nosit nechtěly“.

Seznámení s Indií jsme zakončili povídáním o zvířatech, které tam najdeme.

EVALUACE:

Jakých cílů bylo dosaženo:

- Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky - koordinace pohybu, estetické provedení cviku při cvičení jógy pro děti a při břišních tancích
- Rozvoj a užívání smyslu čichu při poznávání koření
- Vytvoření povědomí o mezilidských a morálních hodnotách

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Cvičení jógy a břišních tanců

Jaké kompetence děti získaly:

- Je schopno se vcítit do cizích mentalit, jejich specifik a dobře interpretovat cizí vzorce chování
- Uvědomuje si existenci jiných kultur a národů, rozdíly mezi vlastní a cizí kulturou
- Má smysl pro povinnost při práci i učení, k úkolům přistupuje zodpovědně

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

Častěji zařazovat cvičení jógy pro děti

6. DEN – VIETNAM

Odlíšné vietnamské zvyky

Pomůcky: žádné

Postup: Děti seznámíme s jinými Vietnamskými zvyky, např. u stolování, zdravení,...

Kónický klobouk (Němečková, 2004)

Pomůcky: Výkres A4, šablona, vodové barvy, nůžky, lepidlo, klobouková gumička

Postup: Kónický klobouk slouží proti slunci i dešti, nosí se při práci na rýžovém poli. Děti si obkreslí kolečko na výkres, dle libosti pomalují vodovými barvami. Po zaschnutí ho nastříhneme a stočíme do příslušného tvaru a slepíme. Pro lepší udržitelnost na hlavě jej opatříme ještě kloboukovou gumičkou.

Vietnamské stolování

Pomůcky: hůlky, menší a větší barevné kostky

Postup: Držení a používání hůlek k jídlu. Pro ulehčení dáme dětem menší a větší barevné kostky. Děti je pak budou pomocí hůlek třídit.

PRŮBĚH DNE:

Na úvod jsme si pustli Vietnamskou hudbu, ale protože je podobná čínské, děti po chvílce vykřikly, že je to čínská hudba. Tak jsem je opravila, že se jedná o vietnamskou hudbu a písničku jsme doposlouchali.

Následovala výroba kónického klobouku. Nejprve si klobouk vystříhli, malým dětem jsem trochu pomáhala, nemají ještě zafixovaný správný úchop nůžek. Děti dostaly voskovky a samy si vymýšlely, jak si klobouk ozdobí a tak jsme rozvíjeli tvořivé myšlení. Poté se klobouk nastříhl a slepil.

U povídání o zajímavostech z Vietnamu seděly všechny děti s kloboukem na hlavě a nechtěly ho sundat ani u zkoušení si držení čínských hůlek. Protože je správný úchop složitý a děti nemají ještě tolik vyvinutou jemnou motoriku, zkoušely, jak jinak by se daly hůlky chytout, aby předměty roztřídily, ale když jsem jim řekla, aby si to zkusily dát k ústům, jakože jí, tak přišly na to, že by se tak nenajedly a proto jsou rádi, že u nás máme příbor a ne čínské hůlky.

EVALUACE: Jakých cílů bylo dosaženo:

- Zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky – stříháním, správným úchopem psacího náčiní, manipulací s čínskými hůlkami
- Rozvoj tvořivého myšlení při výrobě kónického klobouku

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Výroba kónického klobouku
- Manipulace s čínskými hůlkami

Jaké kompetence děti získaly:

- Uvědomuje si existenci jiných kultur a národů, rozdíly mezi vlastní a cizí kulturou
- Dokáže naslouchat ostatním lidem

- Uvědomuje si a respektuje pravidla a zvyky v cizích kulturách

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

Rozvíjet jemnou motoriku

4.2.4 AFRIKA

7. DEN

Písničky:

Píseň pro černouška

V Africe

Za zvířátky do světa

5 minut v Africe

Seznámení s obyvateli Afriky a Saharou

Pomůcky: obrázky

Postup: V komunitním kruhu si s dětmi povídáme o obyvatelích afrického kontinentu (lidé i zvířata) a o Sahaře.

Obrázky ze Sahary

Pomůcky: Výkres A4, klovatina, písek, miska, tužka

Postup: Jaká zvířata zazněla v předchozí písničce? Nakreslíme si je pomocí lepidla a písku. Děti si na papír (obrys mohou předkreslit tužkou) vyznačí klovatinou obrys zvířete žijícího v Africe (slon, žirafa, velbloud, lev, pštros, zmije, štír, krokodýl, ...) a poté ho posypou pískem a přes další papír utlačí písek do klovatiny. Přebytečný písek zase sklepou do misky s pískem.

Velbloud

Pomůcky: kužely, krabice s nákladem

Postup: Procházení slalomové dráhy s nákladem na zádech.

Jak se cítím a vypadám, když...

Pomůcky: žádné

Postup: Děti pomocí pantomimy vyjadřují své pocity a pohybově ztvárňují situace, když je jim hrozné horko - Sahara, pohybové ztvárnění některých zvířat – slon, lev, žirafa, had, aj.

Poznáváme zvuky (Zelinová, 2009)

Pomůcky: papír, kokosové ořechy, bubny, kamínky, voda, korálky, písek, ...

Postup: Dětem umožníme sluchem vnímat zvuky, které vydávají jednotlivé předměty a materiály, např. papír – jaký zvuk vydává jeho trhání, krčení, tření po rozličných podkladech (sklo, dřevo, koberec, stěna), voda – když teče, kape, žbluňká, kokosový ořech – když se s ním třese, bouchají dva o sebe, spadne a podobně.

Kdybych byl... (Zelinová, 2009)

Pomůcky: obrázky předmětů

Postup: Děti hovoří o svých pocitech, kdyby byli některým předmětem např. bambusovou rohoží na spaní, miska na rýži, dřevěná chatrč, dřevěná soška žirafy,... Důležité je dětem předměty ukázat a říct k čemu se používají.

Výroba náramků (Zelinová, 2009)

Pomůcky: různé těstoviny, přírodní materiály, suché plody, korálky, silonové vlákno

Postup: Děti si prohlédnou obrázky a fotografie tradičních ozdob z Afriky. Potom podle vlastní fantazie vyrábí náramky z dostupného materiálu. Na závěr si uděláme výstavku z hotových výrobků

Poznáváme vyschlou zem (Zelinová, 2009)

Pomůcky: nádoba s vodou, prostor s rostlinami (v umývárně nebo venku)

Postup: Nejdříve si s dětmi popovídáme o tom, jak těžká je situace v některých afrických krajinách, kde je nedostatek vody a lidé si pěstují rostliny velmi těžce. Nejprve si musí nasbírat dešťovou vodu, a poté s ní polévají své pole. Vodou musí velmi šetřit. Zajímavý úkol je, nasbírat si do dlaní vodu a kousek (2m – 3m) ji přenést na rostlinky. Důležité je ponaučení, že se má šetřit vodou a aby si děti uvědomily, jak je voda důležitá pro život.

PRŮBĚH DNE:

Den jsme začaly prohlížením atlasů a encyklopedií o Africe a povídáním o černoušcích, Sahaře a chudobě některých částí Afriky. Děti poznávaly zvířata, která tam žijí a rozpovídaly se o návštěvě v ZOO, že tam některá zvířata viděla. Poté jsme si vyzkoušeli novou výtvarnou techniku, ke které jsme potřebovali písek. Nejdříve si děti nakreslily zvíře tužkou, poté ho natřely klovatinou a pak ho zasypaly pískem. Nejvíce se jim líbila část s pískem. Bylo zajímavé pozorovat jejich výraz, když se písek setřepal dolů z papíru a oni uviděli svůj výtvar. Byl to výraz plný překvapení a úžasu, že se jim to povedlo a že jde takhle obrázek vyrobit. Výtvary jsme si vystavili v šatně a děti se potom chlubily rodičům, který obrázek je jejich a jak se tvořil.

Následovalo seznámení s písní 5 minut v Africe. Děti pozorně poslouchaly a zapamatovaly si zvířata, která se v písničce objevují. Na to jsme navázaly hrou. Jak se cítím a vypadám když... Děti se dobře vžily do svých rolí a snažily se, aby vypadaly věrohodně.

EVALUACE:

Jakých cílů bylo dosaženo:

- Zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky – správným úchopem tužky a štětce, práce s pískem
- Rozvoj tvořivého myšlení při použití nové výtvarné techniky s pískem
- rozvoj řečových schopností – vnímání, porozumění a poslech písně 5 minut v Africe

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Saharské obrázky – využití netradiční výtvarné techniky – práce s klovatinou a pískem
- Povídání o zvířatech žijících v Africe
- Zpěv písně „Pět minut v Africe“

Jaké kompetence děti získaly:

- Dovede být otevřený a tolerantní vůči ostatním lidem a jiným kulturám
- Je citlivé a empatické vůči cizí kultuře a je schopno chápat, že jsou lidé různí

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

Více poznávat Afriku, kvůli náročné výtvarné činnosti jsme nestihli mnoho jiných aktivit

4.2.5 SEVERNÍ AMERIKA

8. DEN – INDÁNI

Písnička:

Indiánská rodinka

Kdo jsou to indiáni a kde žijí?

Pomůcky: žádné

Postup: Krátké povídání o tom kdo to jsou indiáni, kde žijí a jaký byl způsob jejich života.

Indiánská čelenka

Pomůcky: barevné papíry, pruh bílého papíru, nůžky, lepidlo

Postup: Výroba indiánské čelenky pomocí barevných papírů dle volby dětí. Na bílý pruh, který je dlouhý tak aby dětem dobře seděl na hlavě, děti lepí barevné pírká.

Indiánské jméno

Pomůcky: žádné

Postup: Děti si zkouší vymýšlet své indiánské jméno např. Zpívající vodopád, Měsíční kámen, Sluneční paprsek, Rudý mrak, Rychlá antilopa, Rychlý šíp, Lehký vánek, Letící střela, Šedý vlk, Ohnivý kouř,...

Indiánský pokřik

Pomůcky: žádné

Postup: Děti si společně vymyslí indiánský pokřik

Vybarvi Indiána

Pomůcky: pracovní list, pastelky

Postup: Dětem dáme pastelky a pracovní list s Indiánem. Děti podle čísel budou vybarvovat obrázek. Každé číslo má jednu barvu. Aktivita je pro starší děti, které poznají čísla.

Zkouška indiánské zdatnosti

Pomůcky: síť, malé měkké míčky, předměty na hádání zvuku (nahrávky zvířat, běžné předměty, se kterými se děti setkávají), obrázky stop zvířat

Postup: Děti plní jednotlivé úkoly

1. úkol – lovecká zdatnost – hod míčem do sítě – 3 pokusy
2. úkol – indiánská moudrost – hádání hádanek
3. úkol – indiánský sluch – rozpoznávání předmětů podle sluchu
4. úkol – poznej zvíře – poznávání zvířat podle stop

Výroba hudebních nástrojů

Pomůcky: PET lahve, krabičky od sýrů, zápalek nebo léků, kamínky, rýži, tapetovací lepidlo, noviny, temperové barvy

Postup: Lahve nebo krabičky naplníme rýží nebo kamínky a poté je uzavřeme a polepíme natrhanými novinami a tapetovacím lepidlem nejméně ve dvou vrstvách. Po zaschnutí si je nabarvíme dle dětské fantazie.

PRŮBĚH DNE:

Na úvod jsem dětem pustila indiánskou píseň a ony měly hádat, o kom se budeme bavit dnes. Správně určily, že se jedná o Indiány. Na otázku „jestli ví, kde žijí?“ někteří vykřikli, že v Indii, ale pak je děti opravily, že ne, že v Indii žijí Indové, že jsme si o tom říkali. Proto jsem jim ukázala, že žijí v Severní Americe. Následovala výroba indiánské čelenky, kterou když měly děti hotovou, si nasadily na hlavu a začaly po herně běhat a křičet jako indiáni.

Při povídání o Indiánech a jejich typických znacích jako je totem, čelenka, teepee... děti pozorně naslouchaly. A když jsme přešli k plnění úkolů indiánské zkoušky, byly soustředěné, aby každý zvládl splnit úkol. Největším problémem pro děti bylo poznávání stop zvířat. Myslím si, že kdyby měly možnost stopy někdy pozorovat v přírodě, tak by to zvládly. Ale bohužel do lesa téměř nikdo nechodí. Poznaly stopu ptáka, psa a kočky. Ale co se týkalo lesních zvířat jako srnka, liška nebo kanec, tak nevěděly.

Ve volné chvíli dostaly předškolní děti omalovánku s Indiánem, kterou podle čísel vybarvily. Děti mají tento typ omalovánek rádi, protože musí dávat pozor a soustředit se aby to měly správně.

EVALUACE:**Jakých cílů bylo dosaženo:**

- Rozvoj pohybových schopností v oblasti hrubé motoriky při zkoušce zdatnosti
- Upevňování a rozvoj jemné motoriky výrobou indiánské čelenky

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Povídání o indiánech a jejich znacích
- Výroba indiánské čelenky
- Indiánská zkouška zdatnosti

Jaké kompetence děti získaly:

- Poznává, že se může mnohému naučit
- Nebojí se chybovat, pokud nachází pozitivní ocenění nejen za úspěch, ale také za snahu
- Zajímá se o druhé i o to, co se kolem děje
- Průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

Zaměřit se více na poznávání lesních zvířat

9. DEN – GRÓNSKO

Kdo je to Eskymák?

Pomůcky: žádné

Postup: Představení Eskymáka jako obyvatele Grónska. Dále rozhovor rozvíjíme otázkami: Co takový Eskymák potřebuje pro přežití v tak chladné zemi? Co bychom si vzaly na výpravu do takové země?

Grónská písnička

Pomůcky: noty k písničce Grónská písnička

Postup: Poslech a seznámení s Grónskou písní - *Je vše co se v ní zpívá reálné?*

Chyt' rybu

Pomůcky: lano, udice s háčkem z drátku, ryby s očky, malá obruč

Postup: Zkouška zdatnosti v rybolovu ve dvojicích. Z lana vytvoříme prostor pro rybky. Rybáři dostanou udici a snaží se nacytat co nejvíce ryb.

Po ledové kře

Pomůcky: noviny

Postup: Děti si stoupnou na jednu stranu třídy a musí se dostat na druhou stranu třídy jen po novinovém papíru, který dostali.

Skládaná rybka

Pomůcky: 2 čtvercové papíry nejlépe 2 barvy (15x15cm), černý tenký fix

Postup: Papíry si dáme na sebe a otočíme si je na koso. Spodní roh přehneme přesně k hornímu. Poté rozložíme. Levý roh si mírně ohneme dovnitř (hlava) a přeložíme v naryhovaný trojúhelník. Poté vezmeme horní část trojúhelníku a přeložíme roh ke spodní straně. To samé i na druhé straně. Roh u spodní hrany mírně přeložíme (ploutev) na obou

stranách. Roh na pravé straně mírně přeložíme vzhůru (ocas). Nakonec dokreslíme oko a pusu rybce.

PRŮBĚH DNE:

Na úvod dětem pustila písničku Grónská zem. Děti naslouchaly, aby dokázaly odpovědět na otázky: O kom se v písničce zpívalo? (o Eskymácích) Co snídají? (nanuky a eskyma) Je to reálné? (Ne) Které zvířata v textu zazněla? (medvědi, ryby, psi) Kde Eskymáci bydlí a v čem? (na severu a v iglú). V atlasu jsme si ukázali, kde je Grónsko a jak vypadá Eskymák. Také proč se zpívalo v písničce o medvědech a rybách.

Následovala aktivita na rozvoj spolupráce mezi dětmi a to chůze po „ledové kře“. Každé dítě dostalo jeden list papíru a stouply si do zástupu za sebe. První v zástupu pokládal papíry na zem a ostatní šli za ním. Papíry si podávaly jeden po druhém, aby se dostaly na druhou stranu třídy k misce s rybkami, které poté měly zase předáváním dopravit do výchozího bodu putování. Dětem se spolupráce dařila, hezky se oslovovaly a dávaly pozor, co mají zrovna dělat.

EVALUACE:

Jakých cílů bylo dosaženo:

- Rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí, přizpůsobit se, spolupracovat, spolupodílet se při poznávání Grónska a spolupracovat při hře
- Osvojování jednoduchých poznatků o světě, jiných kulturách a zvycích Eskymáků

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Písnička „Grónská zem“ – chápání humoru v textu
- Psychomotorická hra – Po ledové kře

Jaké kompetence děti získaly:

- Spolupracuje ve skupině a přispívá k její aktivizaci
- Spolupodílí se na společných rozhodnutích
- Rozlišuje řešení, která jsou funkční (vedou k cíli)
- Odhaduje své síly, učí se hodnotit svoje osobní pokroky i oceňovat výkony druhých

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

Více procvičovat skládání papíru – učit se důslednosti a přesnosti provedení práce

10. DEN

Naše mapa světa

Pomůcky: balící papír s nakreslenými kontinenty, obálky s obrázky z kontinentů (obyvatel, zvířat, charakteristickými prvky), pastelky, nůžky, lepidlo, obrázkový atlas světa

Postup: Rozdělíme děti do 5 skupin. Každá skupina dostane obálku s obrázky charakteristickými pro jednu oblast obyvatel, které jsme navštívili během našeho 10 denního putování – Evropa, Asie, Afrika, Amerika. Dáme dětem 5 minut čas, aby se ve skupince domluvily, který kontinent představují a podle čeho to poznaly. Pokud si nebudou děti jisté, mohou nahlédnout do obrázkového atlasu světa. Poté každá skupina před ostatními prezentuje svůj kontinent a povídáme si, co je v programu zaujalo v den, kdy se tato oblast probírala a co si pamatují za zajímavosti.

Poté děti usednou ke stolečkům, a obrázky pastelkami vybarví a poté nalepí na připravený balící papír.

Ještě dostanou obrázek holčičky nebo chlapečka, který představuje je a děti jej dokreslí a vystříhnou. Až budou nalepeny na kontinentech obrázky, které děti vykreslily, tak po obvodu mapy nalepí děti sebe, jako symbol přátelství, tolerance a uvědomění si toho, že na světě nežijí sami a že každý je jiný, ale přesto kamarád.

Na závěr si uděláme aktivitu, která se dětem z celého projektu nejvíce líbila a na které se společně domluvíme.

EVALUACE:

Jakých cílů bylo dosaženo:

- Rozvoj jemné motoriky – koordinace ruky a oka při výrobě mapy - omalování obrázků
- Rozvoj řečových schopností, jazykových dovedností – vnímání, porozumění a poslech druhých při opakování poznatků a zajímavostí z celého programu

Co bylo pro děti zajímavé, co je zaujalo:

- Vykreslování obrázků
- Společná práce všech dětí
- Poslouchání co si ostatní zapamatovaly z celého vzdělávacího programu

Jaké kompetence děti získaly:

- Dokáže naslouchat ostatním lidem
- Má elementární poznatky o světě lidí a jejich kultury a o jeho rozmanitostech
- Má smysl pro povinnost ve hře, práci i učení

Co nebylo splněno, v čem pokračovat do budoucnosti:

Utuzovat kladné vztahy v kolektivu a více zařazovat společné práce dětí

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit vzdělávací program pro děti mateřské školy a aplikovat ho v praxi. Pokusila jsem se rozpracovat jeden dílčí cíl multikulturní výchovy, který je obsažen v Rámcovém vzdělávacím programu, poznávání jiných kultur. Vzdělávací program je psán formou vzdělávací nabídky, kdy má každý prostor pro výběr činností a upravení si pro danou věkovou kategorii.

Bakalářská práce má dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem se soustředila na multikulturní výchovu obecně, její cíle, obsah a metody využívané v praxi. Ale také na multikulturní výchovu v předškolním vzdělávání, kde není přesně definován pevný a pojmově vymezený rozsah a obsah učiva.

V praktické části se zabývám vzdělávacím programem a jeho přípravou a tvorbou. Vzdělávací program je rozpracován do 4 částí dle vybraných kontinentů. Program jsem sestavila a některé aktivity v praxi realizovala. Aktivity měly u dětí úspěch, protože je toto téma zajímavá a rádi objevují a zkoumají svět a vše co s ním souvisí. Komplexně rozvíjely jejich osobnost a spolupráci mezi dětmi. S kladnou reakcí jsem se setkala i ze strany rodičů, kteří sdíleli nadšení ze svými dětmi.

Byla bych ráda, kdyby má bakalářská aplikačního typu, byla nápomocna učitelkám při realizaci multikulturní výchovy v prostředí mateřských škol.

Závěrem bych chtěla říci, že i sebelepší vzdělávací program, nemůže v praxi fungovat, pokud pedagog, který dětem předává znalosti a formuje jejich osobnost, není na téma multikulturní výchovy připraven. Proto bych doporučovala pedagogům navštívit semináře, které se multikulturní výchovou zabývají a které by jim představily možnosti a způsoby aplikace multikulturní výchovy do praxe.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.
- BLAHUTKOVÁ, Marie. *Psychomotorika*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-3067-4.
- BURYÁNEK, Zdeněk a kol. *Interkulturní vzdělávání příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. 2002. ISBN 80-7106-614-1.
- CÍLKOVÁ, Eva a Petra SCHÖNEROVÁ. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-238-6.
- GULOVÁ Lenka a Ema ŠTĚPAŘOVÁ. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty MU v Brně, 2004. ISBN 80-86633-14-4.
- HLADÍK, Jakub. *Multikulturní výchova – socializace a integrace menšin*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2006. ISBN 80-7318-424-9.
- JEŘÁBEK Jaroslav a Jan TUPÝ. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Vzdělávací ústav Praha, 2007.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- MILTNER, Vladimír. *Jóga pro děti, aneb hrajeme si na zvířata*. Liberec: Nakladatelství Libereckých tiskáren, 1990. ISBN 80-85269-00-7. (brož.)
- MORGENSTERNOVÁ Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie – rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1361-1.
- NĚMEČKOVÁ, Iveta.;ed. *My a ti druzí: příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole*. Praha: Multikulturní centrum, 2004. ISBN 80-239-2099-5.
- PELCOVÁ, Naděžda a kol. *Multikulturní výchova ve vzdělávání budoucích učitelů a dalším vzdělávání učitelů*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 80-7290-277-6.
- PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-712-7.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

PŘIKRYLOVÁ, Milada. *Praktické náměty pro konkretizované očekávané výstupy RVP PV - Dítě a svět*. Kroměříž: Přikrylová Milada plus, 2012. ISBN 9788087165539.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. ISBN 80-87000-00-5.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana.; ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

ŠVINGALOVÁ, Dana. *Úvod do multikulturní výchovy*. Liberec: Liberecké romské sdružení, 2007. ISBN 978-80-903953-0-5.

WALTEROVÁ a kol. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071787728.!!!!

ZELINOVÁ Milota a Eva FÜLOPOVÁ. *Dvě tváře jednoho světa – pre materské školy*. Bratislava: Slovenský výbor pre UNICEF, 2009. (příručka)

Internetové zdroje

Adra. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné z <<http://www.adra.cz>>

Multikulturní centrum Praha. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné z <<http://www.mkc.cz>>

UNICEF. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné z <<http://www.unicef.sk/sk/skoly>>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP ZV Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 - Morgensternová (2009, s. 13 - 14) uvádí tyto kompetence.....	9
Tab. 2 - Přehled metod multikulturní výchovy (Hladík, 2006, s. 30).....	11

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 – Fotogalerie

Obrázek 1 – Prohlížení atlasu	66
Obrázek 2 – Postavená loď k cestování z iniciativy dětí	66
Obrázek 3 - Stavba Petřínské věže.....	67
Obrázek 4 – Nástěnka v šatně – Matřičky.....	67
Obrázek 5 – Cvičení jógy.....	68
Obrázek 6 – Manipulace s čínskými hůlkami	68
Obrázek 7 – Ukázka práce dětí – Saharské obrázky	69
Obrázek 8 – Ukázka práce dětí – Indiánské čelenky	69
Obrázek 9 – Spolupráce dětí při hře – Po ledové kře	70

Příloha P2 – Hodnocení ze strany ředitelky mateřské školy

PŘÍLOHA I: FOTOGALERIE

Souhlas rodičů s fotografováním dětí a zveřejnění fotek pro účely bakalářské práce jsem dostala písemnou formou.

Obrázek 1 – Prohlížení atlasu

Obrázek 2 – Postavená loď k cestování z iniciativy dětí

Obrázek 3 - Stavba Petřínské věže

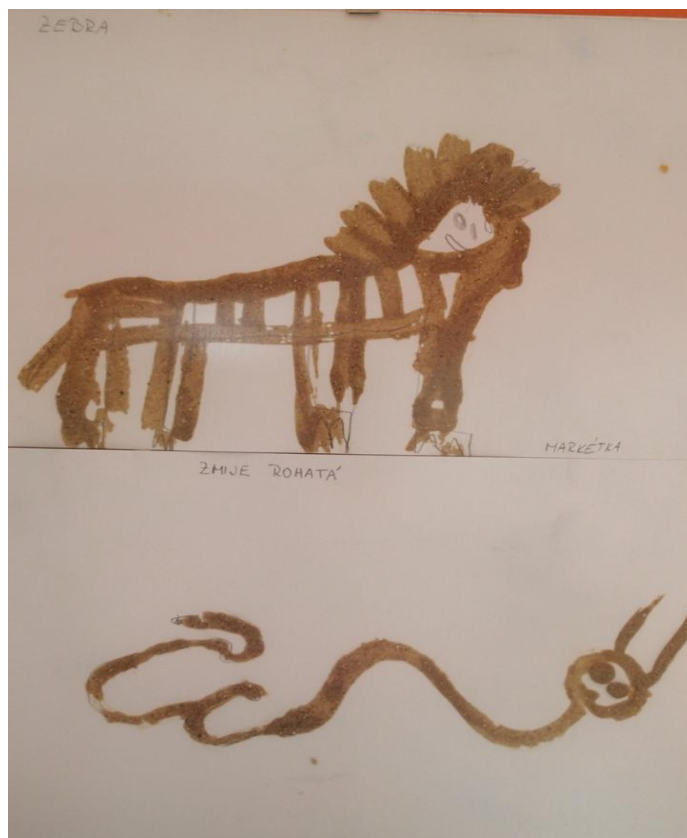
Obrázek 4 – Nástěnka v šatně – Matrjošky

Obrázek 5 – Cvičení jógy

Obrázek 6 – Manipulace s čínskými hůlkami

Obrázek 7 – Ukázka práce dětí – Saharské obrázky

Obrázek 8 – Ukázka práce dětí – Indiánské čelenky

Obrázek 9 – Spolupráce dětí při hře – Po ledové kře

PŘÍLOHA P 2 – HODNOCENÍ ZE STRANY ŘEDITELKY MATEŘSKÉ ŠKOLY

HODNOCENÍ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU „OBLETÍME SKORO CELÝ SVĚT“

Jméno a příjmení studenta: **Marie Frydrychová**

V naší mateřské škole byl realizován vzdělávací program „Obletíme skoro celý svět“ v rozsahu 10 dnů. Program byl v souladu s naším Školním vzdělávacím programem a RVP PV. Byl realizován ve třídě 26 dětí ve věku 3 – 7 let.

Studentka si sama zvolila vzdělávací nabídku, kterou si rozpracovala, připravila a zrealizovala. O celém průběhu programu informovala rodiče formou nástěnky v šatně a vystavením prací dětí. Při činnostech využívala vlastní pomůcky a pomůcky mateřské školy.

Ačkoliv je vzdělávací program zaměřený na jedno téma – multikulturní výchova, vybrané činnosti rozvíjely děti po všech stránkách osobnosti – kognitivní, afektivní a psychomotorické. Děti se pomocí her a různých zajímavých aktivit seznámily s jinými národy a jejich charakteristickými prvky. Dozvídaly se také nové věci o svých kamarádech a poznávaly i sebe samé, a tím se upevňovaly vztahy ve třídě. Aktivity se zapojením všech dětí – stavění Čínské zdi a Petřínské rozhledny rozvíjely spolupráci mezi dětmi.

Každý den začínal hudební ukázkou, která navodila správnou atmosféru. Následovalo krátké seznámení rozhovorem s daným národem a zemí na příslušný den s využitím obrazového materiálu. Poté byly zařazeny pohybové a psychomotorické hry, smyslové hry, pokus nebo výtvarné činnosti. Byl vyvážený poměr statických a dynamických činností a tím i pozornost dětí. Kladně hodnotím využití netradiční výtvarné techniky s pískem, kterou v naší MŠ běžně nevyužíváme.

U dětí měl program kladnou odezvu. Těšily se na další den a další poznávání světa, který je pro ně tolik zajímavý a pestrý.

Vzdělávací program hodnotím kladně a určitě ho využijeme při průběžné realizaci multikulturní výchovy v naší mateřské škole.

V Bystřici pod Hostýnem dne 29.4.2013

.....
Jarmila Gálová, ředitelka MŠ